

OMLADINA

Glasilo narodno-radikalnega dijaštva.

Izhaja enkrat na mesec ter stane za celo leto K 4.—; za dijake K 2.40; posamezna številka 40 vin. — Dopisi naj se blagovole pošiljati uredništvu najkasneje do 20. vsakega meseca v Ljubljano na Strmo pot št. 4. — Le frankovana pisma se prejemajo. — Upravništvo je v tiskarni J. Blasnika naslednikov v Ljubljani, Breg št. 12.

Leto I.

Ljubljana, meseca decembra 1904.

Štev. 9.

Vsebina: Uvodnik. — Jugoslovanski almanah in Slovenci. — Aforizmi o političnih strankah (Konec). — Doneski k našemu ljudskemu vseučilišču (Konec). — Listek.

Ljubljana, 1. grudna 1904.

Prav zanimivo za one, ki se navdušujejo za mogočo slogo med Slovani in Italijani, bi bilo, natančno slediti ulogi, ki jo igrajo Italijani v avstrijski politiki. Navadno se jim v naši državi godi dobro; redno jih tedaj najdete v nemški in vladni družbi. Komaj pa jim kaj malega ni prav in jih nekje pritisnejo, že čujemo glasove o slovansko-italijanski zvezi. Za našo bol in nesrečo se nikdar niso zmenili, naj pa le pretepo nekje par iredentistov, že hiti slovanski Samaritan ponujat svojo pomoč. Značilno za nas je, da se vselej mi ponujamo; oni pa šele, kedar nikjer več ni vratič iz stiske, dobrohotno prikimajo k tiradam o Keltih in Slovanih. Čehi pridno mešetarijo in mirijo uporne Slovence, klanjajo se tisočletni kulturi in iščejo po zgodovini, ali niso že res bili nekoč pred stoletji stari Čehi in Italijani prijatelji. Celo iz Jugoslavije se par častilcev italijanske kulture navdušuje. Če se ne zedinite, vas Germani vse požro — je refren.

Kdor le malo umeva pomen Primorja za Slovence in Slovane in ve, da te zemlje Italijani iz lepa nikdar ne izpuste, ta uvidi, da je slovansko-italijanska sloga utopija. Mnenja pa smo, da moremo vkljub tej sporni točki nastopati skupno zoper Nemce. Pa tudi tu se ni treba spokoriti nam, ampak Italijanom, ki morajo resno začeti nasprotovati vladi. Danes so oni pravi politični bohémieni: Italijanov ni nihče avstrijskega mišljenja. Nam se zdi to popolnoma naravno. Niti v zlo jim tega ne štejemo, saj avstrijskega interesa ne poznamo. Pri vsem tem pa je ta naravni protidinastični in protiaustrijski narod vedno gojenec in podpornik vlade. Naravno obstrukcijskega naroda niti v pošteni opoziciji ne najdeš. Danes tukaj, jutri tam; zanesljivost je njim neznana lastnost, kupčija, pri kateri smo navadno mi Slovenci oni nedolžni tretji, ki plačajo, jim je vse.

Dokaz naše slabosti je, da se ponujamo. Tudi Mladočehi bi mogli uvideti, da se za par nezanesljivih glasov v parlamentu ne izplača niti koketovati. Načelo večine itak več ne velja. Italijani naj se sami potegnejo iz ognja, naj malo okusijo slasti pritiska. Na njih je učenje in sporkorjenje. V naš protinemški tabor jih prižene brez koncesij naravni tok. Znašli se bomo sami na isti poti in tedaj bo to imelo tudi trajno vrednost.

Visoka kultura bode baje omilila strastne boje, ki vznemirjajo človeštvo. Brez dvoma kultura po svetu raste, posledic ni še mnogo videti. Dozdevni sedeži kulture v naši državi — vseučilišča so ognjišča boja. Oblika tega boja je ravno na vseučiliščih najsurovejša. Nemci seveda vsem prednjačijo. Na Dunaju in v Gradcu so se že izkazali na slovenskih akademikih. V Inomostu je bilo še hujše. Seveda zaslužijo tudi Italijani pohvalo kot razdražljivi izzivači in sitneži.

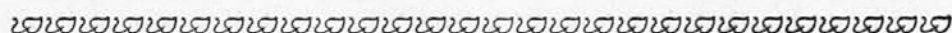
Čehi že manifestirajo po Pragi za Italijane, na Dunaju se že vsi vprek pogajajo. Zato, da smo mi tekli jadikovat nad pretepenimi Italijani, zahtevajo sedaj ti ljudje, da priznamo, da je nad vse pravična zahteva Italijanov po tržaškem vseučilišču in se z njimi borimo zanje! Slovenci pa trdovratno tišče žepe skupaj, ker ne uvidijo, da bi bila kupčija dobra, če plačajo ta račun. Iz italijanske univerze naj pride na stotine italijanskih agitatorjev, ki preplavijo naše Primorsko in naj rešijo potapljaljoče se italijanstvo.

Stari politični mešetarji vlečejo na dan kompromisno ponudbo. Resen je edino projekt utrakvistične pravne akademije oziroma vseučilišča v Trstu. Čeravno naj bi tak zavod bil sad kompromisa, se nihče noče ogreti na odločno negativno izjavo Italijanov, ampak izprašuje le nas. Italijani Slovencem nikdar ne dovolijo, da bi imeli vseučilišče v Trstu. Nemci so se znali iznebiti nadležne italijanske fakulte v Inomostu. Da bodo znali tudi Italijani zabraniti vsako delo slov. vseučilišča v Trstu, o tem nihče ne dvomi, kdor jih le malo pozna, saj imajo v tem staro prakso. Vseučilišča ne cenijo prav visoko oni, ki menijo, da se z njim na čelu izbojujejo sovražne pozicije. Tako vseučilišče se ne bo držalo. In osobito slovensko vseučilišče! Ko ga pričakamo, bo imelo desetletja napornega dela, da iz sebe dozori in se spopolni. Zato potrebuje mirnih tal.

Pa tudi italijanske univerze nikdar v Primorje! **Trident** je središče glavne veje avstrijskih Italijanov; ne motimo se, če trdimo, da se Italijani zadovolje s tem mestom kot vseučiliškim sedežem. Kaj nam mari, če se Avstrija boji, da si tridentsko dijaštvo odtrga južno Tirolsko, ki teži zemljepisno in narodno v Italijo? To je že boljša podlaga za kompromise v tem vprašanju, če jih že hoče kdo predlagati.

Tisočeri interesi nam vele vajo zahtevati svoje vseučilišče. Dolga bo še pot do njega. Danes zahtevamo zistematične priprave za bodoče vseučilišče. Priprave duševne in materijalne strani za naše vseučilišče bodo gotovo trajale desetletje. Danes bi bil že čas, stvariti podroben program, tako bi dosegli dobro slovensko univerzo, program tega, kar moramo zahtevati od vlade, pa tudi program tega, kar moramo sami postaviti in pripraviti za svojo almo mater. Razgovor o tem bo plodnejši kot metanje

polen in medsebojno očitane, da nič ne dosežemo. Ravno slovensko di-
jaštvo je brez dvoma v pripravah z naše strani jeden prvih činiteljev, ne
da bi se tega dovolj zavedalo.

J. Regali—Sever:

Jugoslovanski almanah in Slovenci.

Na skupnih konferencah so sklenili o priliki kronanja srbskega kralja Petra I. v Belgradu zbrani jugoslovanski književniki in umetniki, da izdajo okoli novega leta 1905. almanah v vseh štirih jugoslovanskih narečjih, skupno z reprodukcijami nekaterih slik, ki so bile izložene na belgrajski umetniški razstavi. Namen »Jugoslovanskega almanaha« je, položiti temeljni kamen za ponosno stavbo kulturne vzajemnosti vseh južnih Slovanov, kateri so se pripravila tla z razstavo in skupščinami v srbski kraljevi stolici v letošnjem septembru. V »Almanahu« naj poda vsako pleme dejansko stanje svoje umetnosti in literature, faktično sliko svoje kulture v obče, ker je medsebojno spoznavanje prvi korak k zblizanju. Almanah nima namena predstaviti kakšne politične manifestacije, nego ima izključno samo prosveten pomen in radi tega smo s čisto kulturnega stališča zavzeti za stvar, kajti čim več sil se koncentrira, tem večji bo produkt njihovega dela in bilo bi neekonomično, če bi pustili raztreseno delovati sile, ki teže v isti smeri za podobnim rezultatom, mesto da bi jih združili in zvezali.

Srbi, Bolgari, Hrvatje in Slovenci so imeli že v svojih kulturnih centrih sestanke literatov — kajti reprodukcijsko gradivo preskrbi belgrajski odbor — ter sklepali na njih, kako naj nastopi v »Jugoslovanskem almanahu« dotična literatura. Hrvati so izvolili jury, ki naj nabira ter cenzurira literarne doneske, a na sestanku slovenskih književnikov, ki se je vršil meseca oktobra v ljubljanskem »Narodnem domu«, se ni doseglo soglasje. Tega nam ni treba skrivati, niti se nam ni treba sramovati, kakor menijo v svoji dobrohotnosti gotovi krogi. Treba je, da izve to naša javnost, če se za take stvari kaj interesira, in treba je predvsem tudi, da to ne ostane neznano Srbom, ki so to pot prevzeli izdajo »Almanaha«. Ker ima tehnično ureditev »Jugoslovanskega almanaha« v rokah srbski velikoškolski omladinski odbor, objavljamo te vrstice v glasilu slovenske akademične mladine, ker upamo, da tako najdirektnje sporočimo o ti zadevi izdajateljem almanahovim, v drugi vrsti pa obrazložimo svoje mnenje tudi slovenski javnosti.

Na skupščini slovenskih literatov nastopila je skupina mladih, ki so zahtevali, naj se vsebina slovenskega dela »Almanaha« deli ter naj se prepusti vsakemu oddelku, da voli svojo jury in izbere šifro, pod katero objavi — ločeno od družih — svoje spise. Pisatelji bi izbirali svobodno, komu pošljejo rokopise, kajti med nami se nahajajo tolika nasprotna v osnovnih načelih, bodisi literarnih, etičnih in ekonomičnih, da

je nemogoče in nesmiselno, vse te struje spravljati pod en klobuk, ne da bi trpelo naziranje jedne ali druge smeri, ker če bi izbrali skupno jury iz vseh struj, mora priti brezdvomno pri presojevanju do konfliktov med razsodniki, ki ne bi prostovoljno hoteli zatajevati prepričanja ter sankcionirati s svojo prisotnostjo v jury tendenc, katerim so se že stokrat pokazali brez-pogojne protivnike. V najboljšem slučaju zahtevali bi kompromisov. Ali pa je suverenna umetnost, imunna znanost dolžna uklanjati svoj prosti, svobodni tilnik osebam, ki jih je slučaj prinesel na razsodniški stolec, ali se bo dala katerakoli smer majorizirati glede svojih premis? Uprašam tudi, če ni koristnejše stališče, ki prevenira mogočnemu razkolu in temu skoro gotovo sledeči abstinenci večjega kompleksa avtorjev, — kakor pa maskiran nastop pod eno streho?

Drugo mnenje, ki so je zagovarjali na sestanku slovenskih literatov starejši gospodje naprednih smeri, kakor tudi zastopnik konservativnih idej, je namreč, da se mora slovenska književnost pokazati ostalim Jugoslovanom v ginljivi slogi. Moderni, da hočejo razdreti slovensko edinost ter kompromitirati pred ostalimi plemeni slovensko literaturo. Da bo toča pobila radi tega prihodnje leto po lepi ljubljanski ravnini, — tega ni rekel nihče. In tudi strahu nimamo. Da je sloga pogoj za existenco naše književnosti, ni nam niti danes jasno, ker je napredku in razvitku pogoj izmenjavanje idej. Da se naposled s tem niti ne kaže razpor med nami, če nastopijo različne grupe koordinirano ena poleg druge, mesto da bi bile ideje kastično-zmešane, nego da dokažemo tako le existenco raznoličnosti, bo treba po kratkem premišljanju le priznati. In če ima naša kultura že izražene tokove, ki divergirajo, smemo zatrobiti s pozavnami trikratni hozana, ker je naše duševno življenje prišlo že iz povojev.

Reklo se je, da hočejo moderni zanesti politični boj v »Almanah«, — in ta boj mora ostati izven pomerija kulturnega podjetja. Tisti, ki so to govorili, stoje ali so stali več ali manj v politični areni. Nikomur pa ni politika v omenjenem smislu bolj tuja kot ljudem, ki se jim pravi moderni, kajti v naši politiki je idej tako malo kakor rib v mrtvem morju. Jasno pa so načrtane tri idejne smeri v naši književnosti: 1.) konservativna in dogmatična; 2.) staroliberalna, ki ji je v leposlovju privesek starejši krog naprednih literatov in za njimi naturalizem in 3.) moderna, ki je ekonomično socijalna v beletristiki in znanstvu pa čisto svobodna. In ker so te tri sestavine take, da bi, če bi jih spravili v en sam kotel ter mešali in mešali, nastala neizogibna eksplozija, pri kateri bi se razletela tudi dragocena posoda sama, ne more biti ekskomuniciran tisti, ki s predrznim čelom svojeglavno trdi, da moramo, če hočemo podati resnično kulturno sliko, iskati predvsem resnico.

To bodi epistola srbskemu omladinskemu odboru, ki jo izroči »Omladina«, najboljši sel, ki ima odprta vrata v srbski zemlji.

~~~~~

T. G. Masaryk:

Aforizmi o političnih strankah.

(Konec.)

II.

19. Najnaravneje se dajo stranke razločevati na stranke, nastale iz stvarnih nasprotstev in na stranke zbirajoče se okrog osebe. Najstvarnejši razloček strank so prepričanja in interesi. Prepričani moremo biti o marsičem, toda stranke ne nastajajo iz vsacega prepričanja, ljudje strankarijo samo iz prepričanja o važnih in najvažnejših stvareh in interesih.

20. V naši dobi je, kakor vedno, najmogočnejši razločevatelj versko in filozofično prepričanje. Nazori o poslednjih rečeh človeka nujno največ spajajo in razlikujejo.

Drug mogočen samotvoren princip so gospodarski interesi. Posebno sedaj požirajo gospodarska vprašanja skoro vsa ostala in moderne vlade so komaj še kot regulatorji gmotnih interesov raznovrstnih gospodarskih strank.

Nič manj se stranke ne križajo vsled nazorov o razdelitvi politične in socialne moči. Navadno se spori o tem ne postavljajo v ospredje, ampak se razrešujejo indirektno z reguliranjem gospodarskih razmer; saj pomenja gospodarsko pretežje tudi pretežje politično in socialno.

Končno so dandanes narodnostni interesi mogočen činitelj političen in torej tudi strankarski.

Po tem se razločujejo stranke kakor: katoliška (ultramontanska), protestantska, napredna; bile so in so stranke klera, mest, plemstva, poljedelcev in delavcev; so monarhisti, aristokrati, demokrati, republikanci, centralisti, autonomisti, federalisti; so končno narodne stranke. In seveda vse te stranke se dele na različne nijanse in frakcije.

21. Posebno stališče med strankami zavzemata konservativna in napredna. Družba se vzdržuje naravno le s trdnim redom in trdno se vzdržuje le tedaj, če se spreminja po menjajočih se časovnih potrebah. V tem ni stvarnega razloga, da bi nastali dve posebni stranki, stranka varujoča red in stranka peljajoča k spremembam. Človeška narava pa vendar pelje k tema dvema strankama, ki smo jih navajeni nazivati eno konservativno, drugo napredno. Naravno je, da hočejo ljudje živeti tako, kakor so živeli predniki; mogočna vladarica svetá, navada, se drži starih obredov, dobrih in slabih. Prav tako naravno pa je, da se obseg življenja menja, da se k staremu družji novo in da se torej mora voliti med stari in novim. Ko bi bila ta volitev vedno razumna, bi se razvijala družba korak za korakom, brez skokov, stalno, neprenehoma. Toda ljudje niso tako razumni in logični. Jedni hočejo za vsako ceno vzdržati staro ter ne privzemajo nič novega, drugi za vsako ceno iščejo samo novega ter ne prizanašajo staremu; tako nastaja nekritični konservatizem in nekritično naprednjaštvo. Če trčita drug na drugega, nastane revolucija, med tem, ko je družbi treba le reformacije. In tako vsled obojestranske nekritičnosti postajajo iz konservativcev absolutisti, iz naprednjakov anarhisti; tako radikalizem in reakcija pometata z družbo.

Pravi konservatizem ima ohranjevati samo družabne sile, ki so se obnesle, nikakor ne vseh njihovih časovnih učinkov, pravi napredek ima odstranjevati njih nevčasne učinke, ne sme pa uničevati sil. Novih, nepričakovanih sil pri vsem napredku ne najdemo. Konservativna stranka kakor beata possidens se zanaša pogosto na moč, napredna na kritiko; ona postaja pak absolutistična, ta anarhistična. Razume se, da so razne stopnje te obojne nestvarnosti. V današnji družbi je povsod mnogo anarhije, neočitne in očitne; posebna njena vrsta je otročarija, imeti vladno stranko za eo ipso slabo. Ta boleha oporičnost prihaja do vrhunca pač v stranki, ki hoče biti principijelno kritična, sama pa se odreka vladi.

Vsaka stvarna stranka mora neprenehoma stremiti po vladi, sicer neha biti stvarna. Stranka mora pač imeti svoje principe za tako zdrave, da bi na njih mogla sloneti politična uprava družbe. Zdrava stranka ni le stranka sedanjosti, temveč tudi prihodnosti.

22. Torej dve glavni stranki, konservativno in napredno, nahajamo vselej in povsod pod raznimi gesli. Odgovarjata namreč dvema glavnima potrebama družabnega vodstva, namreč potrebi vzdržati stalen red in drugačiti ta red počasi, razumno in praktično. Obe stranki ste se pa tudi konstituirali v historičnem razvoju. Stari svetovni nazor in iz njega izhajajoči družabni red se bojuje z novimi nazori in redovi. Starši nazor in red je utrdila cerkev katoliška in pravoslavna, novejši red in nove nazore je vpeljal protestantizem in ž njim in po njem racionalizem in revolucija. In tako si stojita sovražno nasproti katolicizem in pravoslavje na eni in racionalizem na drugi strani, v sredi stoji protestantizem. Med temi glavnimi strankami sedanje dobe stóje zmernejše stranke, resp. manj določne. Dosedaj se ni v nobeni krščanski državi organizirala družba na čisto racionalistični podlagi. V francoski revoluciji se je zgodil v tej smeri poskus, toda v očeh ne toliko praktičnih politikov, pač pa morda večine teoretikov je ta poskus kompromitiral racionalistično politiko. Da, zgodilo se je, da se konservatizem v XIX. stoletju povsod ojačuje, mnogokrat v škodo naprednih strank, akoravno so se postavljale moderne države povsod, tudi v katoliških deželah, po reformaciji nad cerkev ter služile racionalizmu s tem, da so si prisvajale duhovno moč na pr. jožefinizem.

23. Dandanes torej imamo dve glavni smeri mišljenja in torej tudi dve glavni politični stranki, konservativno in napredno (liberalno, svobodomiselno).

Konservatizem je bistveno dogmatičen, stanovski (plemstvo, buržoazija); naprednjaštvo je kritično, filozofično in ljudsko. Kar se tiče ljudske smeri, se ne obrača politično proti monarhiji, gre se za to, zagotoviti vsem enake pravice in najti sredstev, da se enake pravice ne samo proglase, temveč tudi vpeljejo. V naši dobi izdatno pomaga monarhija tej smeri z novimi gospodarskimi institucijami. (Državni socializem.)

24. Samo ob sebi bi razmerje konservativne in napredne stranke ne imelo biti neprijateljsko, nasprotno, imeli bi se dopolnjevali, kakor se nekatere barve dopolnjujejo v belo svetlobo. Sovražnost obeh je samo dočasna, traja samo tako dolgo, da se družba ne zedini o temeljih svojega npravnega

in razumovega življenja. Ko bi se o tem zedinili, bi bilo razmerje obeh strank približno podobno razmerju sedanje gosposke in poslanske zbornice konstitucionalnih držav.

25. Starost ljudij do gotove mere odločuje o konservatizmu in naprednjaštvu. Starost je manj odločna in manj strastna kot mladost, starost ima večkušenosti, mladost več fantazije, starost je zato manj smela kot mladost, ona se obrača k preteklosti, ta k prihodnosti. Že Grki in Rimljani so imeli svoje geronte in senatorje; »mlado« je bilo v prvi vrsti vojaštvo, t. j. mlajše ljudstvo, orožja sposobno, povsod je analogna razlika starih in mladih.

III.

26. Poleg stvarnih strank so stranke ustanovljene po osebnem vplivu več manj odličnih individuov. Vpliv oseb organizira stranke posebno v dveh slučajih. Kjer so družbe (države, narodi) majhne, kjer je ljudij malo, tam je osebni vpliv močnejši, kjer je osebni vpliv močan, tam je navadno malo prostosti in zato se postavljajo osebe proti osebam, kritizirajo se osebe, bojujejo se osebe, stvarnim razlogom ni mesta, da, niti umevanja za nje, vse javno življenje je osredotočeno na nekaj malo oseb. Drugič nastajajo osebne stranke tudi tam, kjer je družba brezbrizna, kjer ni velikega interesa za spopolnjevanje. V orientalnih despotijah tekmujejo namesto strank intrigantje. Diplomacije raznih držav, ki delujejo pri dvoru tuje države, dobro kažejo, kaj da so osebne stranke in kako se obnašajo.

27. V osebnih strankah je pogosto spojeno na umeten način najrazličnejše prepričanje. Odtod nedosledno postopanje, ki je najboljši simptom politične nezrelosti.

28. Nestvarnost stranke se pogosto spozna po vplivu, ki ga v nji imajo plitvi govorniki. Globoko prepričanje in modrost se izraža s preprosto besedo, veliko govoriči prekanjenost in plitvost.

29. Kjer je vpliv oseb mogočen, tam ne preostaja tem, ki hočejo delati za celoto, nič družega kakor da z vsakojakim izpodbujanjem in poučevanjem bude zanimanje za stvar. Dogma o nenadomestnosti posameznika se praviloma vzdržuje v osebnih strankah. Kritika vsega javnega življenja je pogoj stvarnosti, kritika literarna, znanstvena, politična, seveda stvarna kritika. Stvarna pa ne neha biti kritika v politiki, če se braniteljem osebnega strankarstva strga krinka, s katero se nestvarnost navadno odeva.

30. Vpliv oseb ne izginja popolnoma niti v stvarnih strankah; ni pa v le-teh odvisno vse od osebe, osebe podrejajo svoj lastni interes in svoje udobnosti in neudobnosti stranki in stranka celoti. Osebe prihajajo in odhajajo, stranke trajajo. Naravni razvoj mora peljati k temu, da bi osebne stranke postale sčasom stvarne stranke, v to mora delovati vsaka resna stranka.

31. Zaupanje, spoštovanje in ljubezen do oseb, ki rodi udanost, to je nekaj družega kot osebarstvo, o katerem se tu govori. Stvarno stranko jači ravno udanost, lojalnost, saj je taka stranka družba ljudij, ktere spajajo isti principi in interesi in kateri delujejo za celoto in taka družba brez zaupanja, spoštovanja in ljubezni niti ni mogoča.

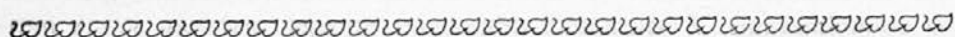
IV.

32. V stranki sami mora biti delo razdeljeno in organizirano in specijelno morajo biti v nji veščaki za vse te stroke, ktere vlada upravlja. Stvarna stranka mora biti neprestana kontrola vlade, vlada — ministri — bodo le tedaj spolnjevali to, kar hočejo stranke.

33. Dandanes potrebuje stranka v izvrševanje svojih smotrov nujno javnih organov, časopisov, v katerih razklada svoje nazore, utrjuje svoje pristaše, pridobiva privržencev. Toda stranka ne sme biti popolnoma odvisna od svojih listov. Značilen simptom slabosti je, če listi predpisujejo stranki. Dandanes žurnali pogosto oštevajo ne le svojo, temveč tudi nasprotne stranke; dokaz, da so stranke nestvarne.

34. Stranka ne potrebuje samo dnevnikov, ona potrebuje neizogibno tudi strožjih organov, v katerih se politična vprašanja predelavajo bolj podrobno in znanstveno. Dnevnik nima kje razreševati težkih problemov, v ta namen so večje revije, brošure, spisi in sploh vsa mogoča sredstva, s katerimi stranka za svoje dnevne praktične smotre zida teoretične temelje.

Preložil V. Z.

Doneski k našemu ljudskemu vseučilišču.

(Dalje in konec.)

Da se te vrste nedostatki ne pojavijo, treba tem bolj paziti, ker je neovržno — in naj se še toliko govori o vedeželnosti našega ljudstva —, da prihaja ljudstvo k predavanjem s početka največ iz radovednosti in da pride šele po uspešnih dobrih predavanjih tako daleč, da razvidi korist predavanja. Radovednost ni sicer najlepši motiv, a čisto naraven je, ne moremo ga obsojati, pač pa ga treba izrabiti. Ista je tu pri predavanju, kot pri trgovcu z izložbo. Pehajo se pred ono trgovino in tiščijo vanjo, kjer je trgovec zbudil največ zanimanja. Izložba je naslov predavanja. Nesrečen, neumljiv, nevabljev naslov — mal obisk! Majhen obisk sam na sebi še ni najhujše, kar se more pripetiti predavatelju. Uspehi so še vedno možni, saj je boljši del poslušalcev morda prisoten. Istina pa je, in pri nekaterih dose-danjih predavanjih smo tudi pri nas že videli, da prazni stoli potarejo preda-vatelja. Naj se vpliva še tako brani, a najraje bi vrgel svoja skripta v kot. Težko absolvira in se iznebi predavanja. Zaklinja se, da je predaval prvič in zadnjič. Občinstvo tudi ni zadovoljeno.

Pri nas šele začenjamo, toliko bolj se je bati takih neprilik. Zato se nam zdi vredno opozoriti na to, da bodi naslov, ki lahko obsega več kratkih stavkov, vedno zanimiv. Če je potem znal predavatelj govoriti tako dobro, kot je privlačna izložba njegovega predavanja, se je posrečilo skovati kapital iz — radovednosti.

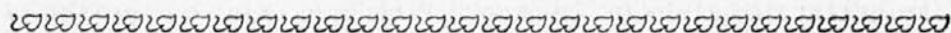

Omenili smo že, da ima naša ekstenza ves drug objekt, kot ga imajo vseučiliške ekstenze drugod. Tudi predavateljski material je drugačen. — Na Dunaju se sestajajo vseučiliški profesorji in docenti in teoretski razpravljajo, kako naj se predava, pretehtajo svoje izkušnje, izdajajo navodila za poljudne predavatelje. Pri nas so neobiskani pripravljani večeri »Akademije«, prirejani s podobnim namenom, dokazali, da se za take vrste šolo previsoko cenimo. Razun po nekaterih večjih krajih za gotove kroge se pri nas ne bo širilo izobrazbe akademične višine. Naša ekstenza torej n. pr. z angleško nima drugega skupnega kot namen, razširjati izobrazbo. Naša ekstenza stopa kmalu za ljudsko šolo in prej bi jo mogli nazivati srednješolsko ekstenzo kot velikošolsko.

Meščanske šole se običajno smatrajo kot dopolnilo ljudske šole. Predmeti, ki jih obsega program poljudnoznanstvenih predavanj so seveda mnogo širši kot oni, ki jih ima v sebi učni načrt meščanskih šol; tikajo se vsega, kar ima zvezo s potrebami našega človeka. Vendar bi mogli biti pri ustvarjenju načrta in programa slovenskega poljudnega predavateljstva učni načrti meščanskih šol pomožna podlaga. Upoštevati bi bilo, da se v šoli s teorijo pripravlja na prakso, s predavanji pa se naj spopolni odraslim praktično znanje in iskustvo.

Dobro premišljen predavateljski program, ki more biti za kraje različnega izobraznega stanja različen, je absolutno potreben. Izpustiti ne sme nobene pomembnejše stroke. Naslanjati se more na načrte meščanskih šol. Pri nas jih nimamo, treba tam začeti, kjer se prične praznota. Učne knjige za meščanske šole bi mogle v precejšnji meri biti pomoč predavatelju in morda tudi učencem.

»Akademija« bo seveda morala imeti v evidenci vsa poleg in pred njo delujoča izobraževalna sredstva, vse naše šolstvo; stala bo gotovo v zvezi z vsemi društvi, korporacijami itd., ki na katerikoli način širijo izobrazbo, mogla bo uplivati na književna društva. Prava centrala duševnega napredovanja narodovega bo postala. Mogoče ji bo to le, če se vzmoži peščica delavnih mož, ki so jo ustvarili. Mlade generacije jo bodo umele in stopile v njeno kolo.

Listek.

Dijaško umetniško društvo „Vesna“ na Dunaju, Veliko dijaško gibanje, ki je nastalo pred tremi leti, pomenja dijaški preporod na celi črti. Akademična društva se od tedaj reformujejo in sicer ne le radikalna, ampak od njih crpajo novih idej tudi njihova nasprotna društva. Oživela so ferijalna društva. Od tedaj se more tudi datirati na umetniškem polju nova era. V »Vesni« so se samostojno organizovali stanovski tovariši in dosegli društvu tako višino, kakoršne še ni doseglo nobeno slovensko umetniško društvo.

Praktično umetniško delovanje je zdravi temelj društva. S tem, da vsprejema odbor umetniška naročila in jih daje izvrševati članom tudi potom tekmovalnih razpisov, vzbuja zanimanje za društvo, članom pa pomaga gmotno. — Danes ima »Vesna« lepo zbirko narodnih ornamentov, ki naj bo podlaga slovensko narodni umetnosti. Pristno naši, odločno narodni so »Vesnaši«. Tudi v Belemgradu so to dokazali. Izobrazbo svojih članov povzdiguje »Vesna« s predavanji na občnih zborih. Upamo, da bo slovenska javnost pokazala, da ima smisel za idealne, pa čisto realno delujoče umetnike in jih podprla moralno in gmotno z naročili in doneski A.

Akademično tehnično društvo „Tabor“ v Gradcu se vkljub temu, da so bili naši nasprotniki za njegovo bodočnost v velikih skrbih, prav lepo razvija. Društvo šteje danes že 52 rednih članov: torej je najmočnejše slovensko akademično društvo v Gradcu. Že zadnjič smo omenili pevski, tehnični in izobraževalni klub. V naslednjem hočemo očitati delovanje teh klubov, V tehničnem klubu, katerega pohaja 13 tehnikov, so se vršila dosedaj naslednja predavanja: 1. O grafičnem reševanju aritmetičnih nalog, stud. teh. C. Žnidaršič; 2. O geologiji, stud. teh. J. J. Benigar. 3. O grafičnem določevanju plošč, stud. teh. C. Žnidaršič. — Izobraževalni klub šteje 32 članov in prireja vsak teden znanstvena predavanja in sicer: 1. Kako si mislim delovanje izobraževalnega kluba, cand. phil. M. Rostohar; 2. O političnih strankah med Hrvati, stud. teh. J. J. Benigar; 3. O socialnem problemu, cand. phil. M. Rostohar; 4. O koroških razmerah, stud. iur. J. Štefančič; 5. Bolgarska narodna pesem, stud. phil. Janko Bratina; 6. Nekaj misli o glasbenem pouku, stud. phil. D. Beranič. — Poleg tega je izobraževalni klub organizoval tudi vseučiliška ljudska predavanja za graške Slovence. Sodelovali bodo naslednji gg: prof. dr. M. Murko, prof. dr. K. Štrekelj, prof. dr. L. Gumpłowicz; prof. Kaspret in dr. Št. Ságadin. V tej zadevi hoče stopiti klub v dogovor z vsemi slovenskimi društvi v Gradcu.

I. Gl.

Delovanje v „Sloveniji“. Ker je dobilo društvo letos izredno mnogo novih članov, vlada v njem zelo živahno življenje. Za predavanja skrbita »Izobraževalni klub« (na čelnik: phil. Breznik) in »Klub za ljudsko izobrazbo« (načelnik phil. Premrl). V zadnjem klubu se izdeluje letos tudi »vodnik« za ljudske knjižnice. Predavali so v zadnjem mesecu: cand. art. Šantel: »Umetniška razstava v Belemgradu«, iur. Režek: »O nalogah izobraževalnega kluba«, vet. Ribnikar: »O nalogah kluba za ljudsko izobrazbo«, phil. Pivko: »Razmere v ptujski okolici«, phil. Grošelj: »Umski razvoj človeka«, phil. Premrl: »Knjiga ‚Za resnico‘ in katoliško znanstvo«, eksp. akad. Čok: »Razmere v tržaški okolici«, vet. Ribnikar: »Umna živinoreja in njen pomen« (Vzorno ljudsko predavanje). V društvu se poučuje češčino (phil. Pivko), slovensko stenografijo (phil. Mastnak), nemško stenografijo (phil. Fettich-Frankheim) in petje (iur. Badiura),

obstaja tudi sabljaški klub (načelnik iur. Babnik). »Slovenija« šteje danes že nad 100 rednih članov, 25 pa jih je še priglasilo svoj vstop. C. P.

„**Studentské koleje českých vysokých škol pražských**“. Češki rodoljubi so ustvarili siromašnim českim akademikom krasno domovje. S tekočim letom so namreč otvorili dijaški dom — štirinadstropno, v modernem slogu zidano palačo, ktere stavba je stala 295.699 K. Zgradba, ki presega vse slične evropske, obsega 122 sob, v katerih je prostora za 215 dijakov. Poleg tega se nahajajo v njej velike dvorane, kakor obedovalnica, telovadnica, igralnica, čitalnica, knjižnica in godbena dvorana. V podstrešju se nahajajo fotografične temnice in idealno razsvetljeni atelijeji. V vsakem nadstropju so kopalnice. Kurjava je centralna, razsvetljava električna. — Res zavidanja vredno toplo gnjezdo! Slovenski študent na visokih šolah pa živi od »beilag« v menzi in životari po temnih mrzlih in smradljivih beznicah starih dunajskih hiš — in vendar menda naši rodoljubi še vedno mislijo, da cvete slovenskemu dijaštvu v tujini večna pomlad.

K gmotnemu vprašanju slovenskega dijaštva. Piše se nam: Največja brezobzirnost je pač to, da oni gospodje v domovini, ki so svoj čas uživali podpore bodisi od tega ali onega podpornega društva, teh nič več ne poznajo. Taki ljudje pač zaslužijo, da se jih javno ožigosa. Morda je v tem oziru tudi organizacija naših podpornih društev kriva. Naša inteligenca je jako komodna. Ako prideš k njej in jo naprosiš v pravem trenutku, dobiš za reveža vse! Le to je odveč, nakaznico napisati in oddati na pošto. Je sicer to tudi indolenca, a upoštevati jo moramo. Ta vzrok bi bil kmalu tudi najtehtnejši. Če pregledamo poročilo kakega podpornega društva, vidimo, da je svota darov odvisna največ od osebnih agitatorjev v dotičnih krajih. Morda bi bilo dobro, ko bi se zasnoval agitacijski odsek slovenskih podpornih društev, ki bi imel za posamezne teritorije zaupnike, ti pa v posameznih krajih agitatorje. Razume se, da bi v tem oziru dijaštvo lahko jako veliko storilo. Ker smo že pri dijaštvu, naj omenim, da je tudi samo premalo delavno v tem oziru. Le redkokedaj vidite med nabiralci, ki so poslali podpornim društvom večje svote, tudi dijaka. In vendar bi bilo dijaštvo prvo, ki je poklicano, da izrabi vsako priliko, da pove rodoljubom, v kako žalostnih razmerah živi naša mladež v tujini in da predloži eventualno nabiralno polo. Ako bodo v bodoče društva bolj stroga napram nekdanjim podpirancem in dijaštvo dovolj agilno, se da v kratkem doseči velika svota, kakoršno bi slovensko dijaštvo potrebovalo. — Op. uredništva. Prosili bodemo naša podporna društva, da zahtevajo od vsacega, ki je kdaj kako podporo užival, da jo vrne v istem znesku in plača tudi še obresti. Prosili jih bomo tudi, da nam potem dajo na razpolago imena vseh onih gospodov, ki so kdaj podpore uživali in ž njihovo pomočjo prišli v varni pristan, pa jih sedaj povračajo z nehvaležno pozabljivostjo, da jih z debelimi črkami objavimo svetu!

O počitniškem srednješolskem delu. Tovariš s Štajerskega nam poroča: »Dasi nima srednješolec v mnogem oziru toliko prostosti in toliko ugleda kakor visokošolec, je vendar tudi on lahko v svojem domačem kraju važna

oseba — ako je pameten in, kar je prvi pogoj njegove priljubljenosti pri ljudstvu — uljuden. Mnogo tovarišev, vaških mladeničev, ki so hodili ž njim v ljudsko šolo, ga z veseljem poslušajo, če jim pove to in ono, razloži marsikatero stvar, katere ne razumejo ali o kateri imajo napačne pojme. V prvi vrsti seveda narodnosocijalne zadeve. Iz teh mladeničev dorastejo pozneje gospodarji, ki odločujejo v domači vasi. Koliko zadoščenja za dotičnega dijaka, ako pozneje vidi, da je seme, ki ga je sejal, obrodilo obilnega sadu, če vidi, da so možje v njegovi vasi izobraženi narodnjaki!... Tako nam je govoril starejši tovariš visokošolec na sestanku pri Veliki Nedelji dne 10. septembra! Sicer pa sem hotel govoriti o sestankih in njih pomenu za srednješolce. Dostikrat se dogaja, da se dijaki iste fare veliko ne obiskujejo, iz dveh far pa že včasih cele počitnice ne občujejo. Počitnice pretečejo med lenarenjem in ubijanjem časa. Ne stori pa nikdo nič koristnega. Zato smo začeli na poziv »Bodočnosti« v ormoškem okraju s sestanki. Udeleževala se jih je večina tamošnjih dijakov. Tamkaj se je predavalo; prišlo je na vrsto slovstvo, letos n. pr. razmerje Vrazovo k Slovencem, prišlo narodno gospodarstvo, prišle razmere med dijaštvom, zveza visokošolcev s srednješolci in druge take stvari, ki zanimajo in morajo zanimati vsakogar. Predavali so visokošolci, oglašali pa so se tudi srednješolci iz višjih in tudi iz nižjih razredov. Koliko lepih in dobrih misli se je tu rodilo, ki se sicer niso vse uresničile, pa tu in tam je vendarle vzkliko kako koristno zrno. Misel o sestankih, ki se je pri nas že nekolikokrat z velikim uspehom uresničila, naj bi se uvaževala po vsem Slovenskem! Poleg duševnega dobička bi tudi dijaki sčasoma dobili več smisla za organizacijo, katera je, dasi oficijelno prepovedana, vendar tudi srednješkemu dijaštvu prepotrebna! — ič.

Slovenske profesorice. Celo v Avstriji so začeli polagoma uvidevati potrebo višje ženske izobrazbe. Tekom zadnjih treh let je bilo ustanovljenih 12 licejev in nebroj višjih dekliških šol. Tudi v Ljubljani se nam obeta šestrazredni licej in tudi po nekaterih drugih slovenskih mestih se snujejo načrti za ženske srednje šole — in vendar ne poznamo nobene Slovenke, ki bi študirala z namenom, postati profesorica. Morda bi bilo vendarle dobro, da bi si katera zastavila ta ideal! Ženske, ki hočejo poučevati na ženskih gimnazijah ali licejih, lahko dosežejo svoj cilj na dva načina: ali skončajo gimnazij in postanejo profesorice na sličen način kot profesorji, ali pa dovršijo šestrazredni licej in napravijo izpit na univerzi in sicer pred komisijo, ki jo je določilo naučno ministrstvo. Po dovršenih študijah na univerzi se morajo podvreči usposobljenostnemu izpitu in se potem lahko provizorično, po jednoletnem poučevanju pa stalno nameste na kaki ženski srednji šoli.

Slovenska javnost in naše učiteljice. Naročnica »Omladine« nam piše: »Slovenski učitelji bijejo z vso odločnostjo gospodarski in politični boj. V slovenski politiki so že danes povsod močno upoštevan faktor in postanejo to še bolj, čim se jim zboljšajo njihove gnotne razmere in šolstvo, iz katerega izhajajo. Čudno je tedaj, da se poleg v politiki in v vsakem izobraznem in gospodarskem gibanju tolikrat imenovanih učiteljev prav malo, da skoro

prav nič ne čuje o — slovenskih učiteljicah. Skoro 1000 jih je, pa ne pridejo v našem javnem življenju nič v poštev, v bojih za plače, ki se vendar i njih tikajo neposredno, jih redkokedaj vidiš. Da se s politiko ne pečajo, še dokaj odgovarja njihovi naravi in poklicu. Da pa se stanovskih dolžnosti in važnih nepolitičnih kulturnih vprašanj ne spominjajo, ni hvale vredno. 1000 učiteljic razdeljenih po vseh pokrajinah slovenskih med narodom! Kakšna impozantna sila bi bila to, če bi začela delati, če bi dala delu pravo smer, če bi bila dostojno organizovana. Kako izdatno bi mogla moškemu kolegu pomagati kot sobojevnica! Danes smo slovenske učiteljice mrtva veja v slovenski javnosti, mnogokatera niti narodno ne čuti, kaj še le dela. Ali bi ne bil čas, da se i me vzdramimo? Krivda je v nas samih, pa tudi odpomoč.

„Studentský obzor menšínový“. Česka narodnoobrambna društva »Narodní Jednota Pošumavská« in »Narodní Jednota Severočeská« imata jako delavni akademični podružnici v Pragi. Ker se členstvo akademične podružnice tekom par let popolnoma spremeni, imajo akademične podružnice v društvih posebno mesto in nalogo. Njihov glavni namen je, vzgojiti dijake v dobre manjšinske delavce. Vsako leto se ponavljajo informativna predavanja o položaju in potrebah českih manjšin. Člani se s predavateljskimi večeri vzgajajo v dobre predavatelje. Akademična podružnica »N. J. S.« pripravlja in izvršuje za vajo razna statistična dela, mapiranje itd. Podružnica agituje za Jednoto in zbira zanjo denarne doneske. V njej delujejo odseki: predavateljski, organizacijski, slavnostni, žurifiksovi, izletni, dramatični, tamburaški, šahovi. Pretekli mesec je začela akademična podružnica »N. J. S.« izdajati časopis »Studentský obzor menšínový«, da bi seznanil dijaštvo z manjšinami in vzbudil česko dijaštvo, osobito že srednješolsko k večji zavednosti v tej smeri. Českim kolegom želimo pri novem podjetju popolnega vspeha.

Triletnica „Veřejné čítárny“ kraljevega mesta Prage. Meseca listopada 1901 je otvorilo česko stolno mesto za vse meščane zavod, ki je najvzglejnejša ljudska knjižnica v Avstriji, če že ne na kontinentu sploh. Nekaj številki nam omogočuje natančnejši vpogled v njeno dosedanje življenje in delovanje. Leta 1903. je bila čitalnica odprta 354 dni. Obiskalo jo je 93.100 čitateljev. Med njimi je bilo 62.609 akademikov in srednješolcev, 5823 delavcev, 5874 uradnikov, 994 trgovcev, 1006 učiteljev, 705 dam in 15.989 ljudij družih stanov. Povprečno jo je posečalo vsaki dan 263 čitateljev. Največ jih je bilo na dan 550, najmanj 39. Najboljši obisk je bil meseca novembra, najslabejši avgusta. Povprečni mesečni obisk je znašal 302 bralca. Med vsemi meseci je od obstoja čitalnice dosegel letošnji februarij z 12.772 bralci največje število. — V čitalnici sta 202 časopisa. Tu vidimo dnevnike, tednike, mesečnike, češke in druge slovanske, nemške, francoske itd. Razdeljeni so po sobah in narodnostih. Pri vходу v prvi čitalniški sobi vise slovenski listi: »Domovina«, »Edinost«, »Slovenski Narod«, »Rdeči prapor« in »Zvon«. Za posečanje čitalnice se ne plača nikaka prispevnina. Le novi bralci kupijo izkaznice po 10 vinarjev, na katerih izpolnijo predpisane rubrike za ime, stan in stanovanje.

Kot upravitelja sta nastavljena dva uradnika z mesečno plačo po 80 in 75 kron in en sluga. Vsi trije so pridelnjeni magistratu. Prva dva sta slučajno visokošolca, ki si na ta način služita kruh. Čitalnica zamenjava časopise z različnimi čitalnicami in jih tudi prodaja v drugo roko. Časopise, ki jih niti ne zamenjajo, niti ne prodajo, darujejo narodnim stražam, ki jih razdele med ljudstvo.

Kdaj bo konec neznosnim razmeram v ljubljanski licealni knjižnici? Edini izobraževalni zavod, ki je bil svoj čas ljubljanskim srednješolcem vsaj deloma dostopen, je bila licealna knjižnica, oziroma čitalnica v stari gimnaziji. Po potresu je tudi ta virček izobrazbe usahnil. Javnost in posebno srednješolci so bili oškodovani s tem, da se je premestila knjižnica k »Waldherrju«. Čitalnica je bila v starem poslopju vsaj za nekaj bralcev urejena in tudi za uradništvo dovolj obsežna. Pri Waldherrju pa sede v kamrici — ki velja za čitalnico — že uradniki sami drug na drugem in v najboljšem slučaju se moreta vsiliti še dva bralca. Na ta način ni za srednješolce nikdar prostora. Danes je licealna knjižnica za Slovence malone popolnoma mrtev kapital, prava žrtev razmer. Knjižnica, ki šteje blizu 65.000 zvezkov, vam izposodi na leto le 1000 knjig. Na Dunaju, v Hannoverju itd. se v knjižnicah ena in ista knjiga izposodi 7—10 krat na leto. V licealni knjižnici pa bi po statistiki izposodili isto knjigo drugič šele po preteku 65 let, ako bi hoteli uvrstiti vseh 65.000. Tudi ni izposojevanje v nikakem razmerju s prebivalstvom Ljubljane. Na Angleškem izposodijo novodobne knjižnice na leto toliko knjig, da prečita povprečno vsak prebivalec dve, na Nemškem jedno. Naša knjižnica izposoja tako malo knjig, da dobi povprečno šele vsak 50teri Ljubljančan eno knjigo. Vsled male posodbe je licealna knjižnica neekonomična. Moderne knjižnice stane posodba ene knjige 5—15 vin. Dunajska dvorna — ki ni najmodernejša — izposoja knjige s stroški à 3 K, ljubljansko pa stane ena posodba vsaj 10 K. Ali je vse to kaj družega kot anahronizem? Praktičen Amerikanec bi se smejal, ko bi slišal ime: »Studienbibliothek«. On pozna samo eno vrsto knjižnic in ta je namenjena vsem ljudem. Nam je tudi na tem, da se čim preje pridobi zaklad, ki je osnovan in vzdrževan od države, in je namenjen najširši javnosti in apelujemo radi tega na lokalno vlado, da kmalu preišče in sanira nestrpne razmere pri Waldherr-ju!

Latinščina na realkah. Da se olajša realcem prestop na vseučilišče, se čuje, da se za poskušnjo ustanove letos na nekaterih nemških realkah na Českem in Moravskem kurzi za latinščino. Neki profesorski zbor je celo predlagal, da naj se z ozirom na farmacevtske študije ustanovi kurz za latinščino: že na nižjih realčnih razredih.

Zagrebski izpiti. Po zadnji odredbi naučnega ministrstva v zadevi reciprocitete zagrebških izpitov bi imeli hrvatski pravniki po treh državnih izpiti položiti še četrti izpit pri komisiji na Dunaju. Odredba je torej vse prej kot olajšava. Za modroslovce, za katere je akademična izobrazba v materinskem in učnem jeziku še važnejša, ni odredil naučni minister ničesar. Zagrebško vseučilišče pripravlja hrvatskim dijakom možnost, da se bodo

podučili na njem tudi v avstrijskem pravu. Hrvati seveda zahtevajo, da se spopolni sedaj malovredna naredba naučnega ministrstva. Te dni so predložili zastopniki hrvatskih dijakov iz Zagreba, Gradca, Dunaja, Prage ministru Hartlu spomenico, v kateri zahtevajo brezuvetno priznanje državnih izpitov in rigorozov, položenih na zagrebškem vseučilišču in po sprejetji doktorskih diplom za pravnike in na isti način priznanje izpitov usposobljenja, rigorozov, doktorskih diplom za filozofe brez naknadnega izpita in nostrifikacije. Naučni minister je odgovoril z običajnimi frazami birokrata.

Narodne knjižnice in čitalnice na Srbskem. Pretekli mesec je izdalo srbsko ministrstvo prosvete naredbo o narodnih knjižnicah in čitalnicah na Srbskem. Prvi in najznamenitejši člen se glasi: »U svakom selu, u kome ima narodna škola, ustanovljava se narodna knjižnica sa čitaonicom.« Troški naj se pokrijejo iz stalnih doneskov šolske občine in iz podpore okrožnega šolskega odbora. Izrabila se bode tedaj šolska organizacija, kakor se slično tudi v Avstriji namerava, da se šolske knjižnice razširijo v javne. Seveda se pri nas še vedno le namerava, pa tudi dar v rokah protinarodne države je ves drugačen kot dar, ki ga je z imenovano naredbo dala narodu narodna država srbska.

Slike slov. pokrajin, ki jih izdaja Jos. Germ v Pragi, v občinstvu ne najdejo pričakovanega odziva. Tega pa ni le kriva grozna nebrižnost našega občinstva, ki si raje nakupi slabih stvari s tujega trga, ampak tudi slov. trgovci. Edino L. Schwentner in A. Gabršček sta se sama odločila prodajati slike „Bled“ in „Belopeško jezero“. Da se trgovci, ki pri vsem nič ne riskirajo — saj so pogoji silno ugodni — tako malo zmenijo za prvo slovensko umetniško delo te vrste, odpira slabe avspicije onim, ki upajo, da se bodo izplačale reprodukcije drugih umetniških del samoumetniške tendence, za katere ima občinstvo še veliko manj smisla, kot za vsakomur znani „Bled“ in „Belopeško jezero“. Sliki se prodajata po 6 K, čisti dobiček pa je namenjen slov. šolstvu.

Klerikalna agitacija. Klerikalna stranka je mnenja, da ji do popolnega gospodstva na Slovenskem manjka le še, da se pomnože redke vrste inteligencije, ki ji pripada. Krčevito se zato trudi, pridobiti srednješolsko mladino zase. Vsakdo ima sicer pravico razširjati svoje nazore pri komur mu drago. A to razširjanje naj se vrši s poštenimi sredstvi. Le svobodni razvoj mišljenja, prosto presojevanje različnih nazorov je pogoj, da se iz pojmov, ki pridejo mlademu človeku do duše, stvari trdno, pošteno prepričanje in se utrdi značaj. Ti klerikalni ljudje pa zgrabijo dečke, ko še znajo komaj soditi, jim ulijejo v dušo svoje sofizme, potem pa skrbno pazijo, da ne vpliva nanje noben vetrič, da ne čujejo nobenega tujega ugovora, drže jih na vrvi do časa, ko postanejo toliko stari, da so že sposobni takega klerikalnega fanatizma, da nanje nobena resnica ne more uplivati. Tak veren učenec klerikalcev ti mirno trdi, da je črno belo. Klerikalnega gimnazijca smo čuli, ko nam je strastno zaklical, da ostane svojega klerikalnega mnenja, čeravno izpoznavna, da njegov nazor ni pravi. Značaj se pogubi po klerikalnem vplivu. Potuhnjeno gledajo, povsod prisluškujejo. V Ljubljani neki jezuit vabi k sebi gimnazijce, pa jih fanatizira. Vse gimnazijce ima popisane

in klasifikovano njihovo naziranje. Polagoma se pridi ljudi, jim pridi značaje, vzgaja hinavce. Ta način razširjanja nazorov se nam zdi nepošten. Poštene struje si takih potov ne zbirajo. Zato se smatramo opravičene brezobzirno posvetiti v to zalego. Drugič več.

„Zora. Glasilo katoliško narodnega dijaštva“. Zadnja številka naše kolegije je taka, da bi jo najraje priložili našemu listu kot prilogo, kajti to celotno sliko duševnega stanja klerikalnega dijaštva bi radi privoščili svojim bralcem. Vse skupaj ne moremo z drugim karakterizovati, čeravno bi prav radi, kot z besedo: otročji ste in nehote smešni, prijatelji krog »Zore«! Kdor le more, naj si »Zoro« nabavi. Mi nimamo prostora za kako polemiko, le nekaj ocvirkov duha in resnicoljubja hočemo citirati. Otročje se »Danica« baha, da je prodala 10.000 kolkov. Prav tako. Nam se niti ne zljubi šteti, da smo jih prodali 10krat več. »Slovenija« ni uvedla kolka na svojih objavah, piše »Zora«. V resnici je kolekovala »Slovenija« svoja pisma že, ko se Daničarjem o kolku ni niti sanjalo. Dva člana je baje »Slovenija« stavila na zatožno klop, ker sta bila pri neki božji službi«. Seveda od konca do kraja izmišljeno! »Zora« piše dalje, da pozna več akademikov, ki bi radi pristopili k »Danici« in »Zarji«, pa ne smejo, ker bi jim njih liberalni sorodniki takoj odrekli podporo.« Poizvedeli smo pri uredništvu »Zore« po imenih, dozdej ni odgovora, čeravno bi bil lahko že tu. »Daničarji« pač imenujejo ime nekega kolege, ki pa odločno zavrača tako očitiranje. No morda ima »Zora« druga imena. Predno izrečemo besedo laž, še počakamo. Dr. Debevec v Kranju priznava, da bi dal denarja, če bi neki tovariš šel v »Danico«. Ali je stric ali ni, je nam vse jedno. Mož je profesor! Njegove učence obžalujemo. — Graška »Zarja« objavlja svoje delovanje, ki se z lahkoto meri s »Prosveto«. Par primerov v posnemanje: »4. julija je bila »Zarja« zastopana na vseslovenskem mladeniškem shodu na Brezjah; govoril je tam phil. V. R., ki je pripel pri tej priložnosti č. g. kaplanu Fr. S. Gomilšekku kot častnemu starešini »Zarje«, društveni trak. (Sklep obč. zb. z dne 1. julija 1904.)« Drug primer: »iur. S. P. je sodeloval 11. sept. pri veselici, katero so priredili slovenski akademiki . . ., »18. sept. je vspodbujal F. K. koroške mladeniče k pridnemu dopisovanju v »Naš Dom« itd. Čitajte, prosimo, o klerikalnih trofejah. Solze nam stopajo v oči. Taka mladina! — Sposobnost, da bi postala »Zora« zabavna priloga našega lista, postaja toliko večja, ker je ta list prevzel brezplačno korekturo lista. Tiskovnih pomot iščejo cele dneve in noči. Nekje je pri nas tiskano »vajno« mesto »važno«, »mogli« mesto »moglo«. Celo razpravo pišejo o tem. Ime našega lista naj obdelujejo v prihodnjem uvodnem članku. Da razlike med »narodovim« in »narodnim delom« ne morejo umeti, se nam je itak zdelo. Pa da so tako odkriti in še svetu povejo, kako malo mislijo, to nam imponira. Logiko imajo pri »Zori« za celo Avstrijo v najemu. Priporočamo tudi uredniški poziv, ki med drugim priznava, da je polemika »Zore« prazna. Še bolj pa so prazni Vaši uredniški predali, kaj ne?